

Voor het herstel van de oevers van de Bergrivier worden inheemse bomen gekweekt.

Sterke Nederlandse inbreng in verbetering van vervuilde Bergrivier

Springplank naar Zuid-Afrika

Door Joop van Vlerken

De Bergrivier in Zuid-Afrika wordt onder meer gebruikt voor bevoeding van de wijngaarden. (foto's RVO.nl)

De Bergrivier, een levensader in het zuiden van Zuid-Afrika, is ernstig vervuild. Een groot samenwerkingsproject moet de rivier en het stroomgebied weer gezond krijgen, onder meer met Nederlandse kennis en toepassingen. Zo wordt vervuild afvalwater weer opgewerkt tot irrigatiewater voor de lokale tuinbouw. Voor Nederlandse bedrijven kan de Bergrivier een springplank naar de Zuid-Afrikaanse markt zijn.

Drinkwaterproductie, irrigatie voor de wijn- en tuinbouw, toerisme, de Bergrivier is een levensader in Zuid-Afrika. Maar de rivier, die dwars door het zuidelijke deel van Zuid-Afrika naar de Atlantische Oceaan stroomt, is ernstig vervuild. Nederlandse bedrijven en de overheid werken in Zuid-Afrika samen met lokale en regionale overheden en de organisatie 'Living Lands' aan de verbetering van de Bergrivier. Bart van Eck van adviesbureau For Elements heeft in opdracht van de Nederlandse ambassade in Pretoria de businessmogelijkheden voor de Nederlandse watersector in Zuid-Afrika onderzocht. Daarbij lag de nadruk op de waterketen, zoals de toepassingen voor waterzuivering in het Bergrivier-gebied. Een van die toepassingen is de 'Aqua Soil approach'.

Stedelijke reststromen vormen de basis voor deze aanpak. Met grotendeels biologische zuiveringstechnieken worden de afvalstromen omgezet in basiscomponenten voor de tuinbouw. Deze methode van de Aqua Soil Group is volgens Van Eck zeer geschikt voor de Bergrivier. Van Eck: "De methode waardeert afvalwater uit de rivier op tot irrigatiewater en daarnaast wordt organisch afval uit de stad gebruikt voor de bemesting van tuinbouwgrond. Zo wordt het mogelijk om op kleinere schaal meer voedsel te produceren. Dat levert weer extra arbeidsplaatsen op in de stedelijke regio. En dat is precies wat president Jacob Zuma voor ogen heeft; een arbeidsintensieve groene economie creëren. Een ambitie die je heel makkelijk kunt combineren met voedselproductie."

Zuivering met rendement

Omdat het irrigatiewater geschikt moet zijn voor voedselproductie richt de zuivering van Aqua Soil Approach zich met name op ziekteverwekkers, zware metalen en anorganische verbindingen en het behoud van stikstof en fosfaat. De waterzuiveringen worden ontworpen en ontwikkeld door Aqua-Terra Nova. Aart van den Bos van Aqua Soil Group ziet eveneens dat deze aanpak voordelen kan bieden in het stroomgebied van de Bergrivier. "We pakken verschillende problemen aan en dat verwerken we in één concept. Afvalwaterzuivering en organische afvalverwerking zijn zo geen kostenposten meer, maar investeringen met financieel, sociaal en ecologisch rendement. Afvalstoffen worden hergebruikt als bron voor

voedselproductie en ecosysteemherstel.”

For Elements heeft een haalbaarheidsstudie verricht, die is gefinancierd uit de zogenoemde transitiefaciliteit van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) en de Nederlandse ambassade in Zuid-Afrika. Deze regeling stimuleert Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen actief te worden op veelbelovende markten zoals Zuid-Afrika. Niek Bosmans, accountmanager internationale zaken bij RVO.nl was het afgelopen jaar gedetacheerd bij de ambassade in Pretoria. “Wij proberen de vragen op het gebied van waterbeheer van de Zuid-Afrikaanse overheid te inventariseren en kijken welke Nederlandse bedrijven die kunnen invullen. In de Bergrivier-regio komen veel problemen bij elkaar. Er is sprake van watervervuiling en droogte.” Er zijn ook ecologische problemen, schetst Bosmans. “In het gebied zijn veel exotische plantensoorten die de inheemse vegetatie verdrijven en die het water niet goed vast kunnen houden.”

Bosmans vertelt dat de lokale overheden op dit moment werken aan een strategisch plan om de Bergrivier weer gezond te maken. “Ze willen de rivier op termijn geschikt maken voor ecotoerisme, zodat er wandeltochten en kanotochten naast en op de rivier georganiseerd kunnen worden. Een andere sector die profiteert van een betere waterkwaliteit is de wijnsector. Daarvoor is het een belangrijke issue, in verband met de exportregels voor wijn.”

Mobiele afvalwaterzuivering

Van Eck heeft de problematiek van de Bergrivier van dichtbij meegemaakt. “De lokale bevolking durft niet meer te varen op de rivier, omdat de mensen bang zijn met rode uitslag thuis te komen. De rivier is sterk vervuild door ongezuiverde of niet volledig gezuiverde lozingen van bedrijven en nederzettingen. En daar bovenop functioneren de bestaande afvalwaterzuiveringsinstallaties vaak niet of onvoldoende, omdat ze de afgelopen decennia nauwelijks onderhouden zijn.”

Nederlandse bedrijven kunnen volgens Van Eck een belangrijke bijdrage leveren aan het oplossen van deze problemen bijvoorbeeld met de levering van mobiele afvalwaterzuiveringen of het inbrengen van methodes zoals de Aqua Soil-approach. En niet onbelangrijk: “We kunnen onze kennis op het gebied van waterbeheer exporteren.” Met name dat laatste ziet hij als een springplank voor de Nederlandse bedrijven. “In Zuid-Afrika kan de samenwerking tussen lokale, provinciale en nationale overheden enerzijds en ingenieursbureaus en kennisinstututen anderzijds nog sterk worden verbeterd. Nederlandse waterschappen kunnen hun kennis exporteren over hoe zij samen met het bedrijfsleven, lokale en nationale overheden waterproblemen oplossen.”

Daarvoor moeten Nederlandse bedrijven wel veel energie steken in het leren kennen van de markt en de Zuid-Afrikanten zelf, legt Van Eck uit. “Het is geen cowboymarkt waar je even binnenkomt en snel geld verdient. Je moet werken aan vertrouwen met de lokale partijen, anders wordt het niets.”

Bosmans vertelt dat RVO.nl en het consulaat van Nederland in Kaapstad hierin een belangrijke functie vervullen. “De Zuid-Afrikaanse overheden willen graag zaken doen met andere overheden. Ze vinden het moeilijk om te beoordelen of bedrijven de moeite waard zijn tijd in te investeren en krijgen veel verzoeken. Daarom vragen ze ons te coördineren welke bedrijven geschikt zijn.”

Economische kansen

In het Bergrivier-project geeft Nederland financiële steun maar daarbij worden ook Nederlandse bedrijven betrokken om zich in Zuid-Afrika te presenteren met hun producten. Zo heeft het bedrijf Land Life Company ‘boomcouveuses’ (‘cocoon’) geleverd voor het herstel van de oevers van de rivier. Deze biologisch afbreekbare coconnen vergroten de overlevingskans van jonge aanplant op de oevers van de rivier sterk. Daarnaast leverde het bedrijf Trisoplast een duurzame minerale afdichting voor de aanleg van een wetland waarmee op kleine schaal het afvalwater van een nederzetting wordt gezuiverd.

Bosmans benadrukt dat de Zuid-Afrikanten niet alleen naar Nederland kijken. “Ze doen ook zaken met andere landen. Daarnaast zijn de gemeenten zeer voorzichtig met het besteden van publiek geld.” Van Eck legt uit dat dat logisch is, omdat slechts een klein deel van de Zuid-Afrikanten in staat is belasting te betalen. “Daarom zijn vragen over hoe je meerwaarde kunt creëren met afvalwater hier zeer relevant. Het genereren van cofinanciering voor beheer en onderhoud van waterwerken is hier een voorwaarde.”

Langdurige samenwerking

Volgens Bosmans kan het Bergrivier-project een begin markeren van een langdurige samenwerking tussen Zuid-Afrikaanse overheden en het Nederlandse bedrijfsleven. “De Bergrivier is in zijn problematiek niet uniek in Zuid-Afrika. Problemen met waterschaarste en -vervuiling spelen in het hele land en eigenlijk op het gehele continent. Als je kijkt hoe snel de bevolking en de economie in zuidelijk Afrika groeien, is het niet moeilijk te bedenken hoe groot de mogelijkheden voor Nederlandse bedrijven in deze regio zijn”, besluit hij. ♦

Dit artikel is tot stand gekomen in samenwerking met Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl).